

ΟΜΙΛΙΑ

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΕΒΡΑΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,
ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ ΤΗΣ ΤΕΤΑΡΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΤΩΝ
ΝΗΣΤΕΙΩΝ.

Εἶπε μὲν ὁ θεηγόρος Παῦλος, ὡς σήμερον ἠκούσαμεν, ὅτι οἱ ἄνθρωποι ποιοῦσιν ὄρκους, ὁ δὲ ὄρκος παύει πᾶσαν ἀντιλογίαν, ἐπιβε-
ἐβρ. 6.16.βαιῶν τὰ πράγματα· « Ἄνθρωποι μὲν γὰρ »
 » κατὰ τοῦ μείζονος ὀμνύουσι, καὶ πάσης
 » αὐτοῖς ἀντιλογίας πέρας εἰς βεβαίωσιν ὁ
 » ὄρκος »· πλὴν ἐπειδὴ οὐδὲ ἐπήνεσεν, οὐδὲ
 κατηγόρησε ταύτην τὴν συνθήειαν, ἤνοιξε
 περίεργον καὶ ἀναγκαῖον ζήτημα περὶ τοῦ,
 τί ἐστὶν ὁ ὄρκος, ἀρετὴ δηλονότι, ἢ ἁμαρτία,
 ἢ ἔργον ἀδιάφορον. Τοῦ ζητήματος τούτου
 ἡ λύσις, ὅσον ἐστὶν ἀναγκαῖα, τόσον ἐστὶ
 καὶ δύσκολος· ἀναγκαῖα, ἐπειδὴ εἰς πάντα
 καιρὸν, καὶ τόπον, καὶ περίστασιν χωρὶς
 τινος συστολῆς καὶ ἀνάγκης ποιοῦσιν οἱ
 ἄνθρωποι πολλοὺς καὶ φρικτοὺς ὄρκους·
 ἔθεν, ἂν, ὅσάκις ὀμνύομεν, τοσάκις καὶ
 ἁμαρτάνωμεν, οὐκ ἡμῖν· δύσκολος δὲ ἡ
 λύσις, πρῶτον μὲν, ἐπειδὴ εἰς τὴν ὑπόθεσιν
 τοῦ ὄρκου ἡ παλαιὰ διαθήκη ἐναντία φαί-
 νεται εἰς τὴν νέαν· δεύτερον δὲ, ἐπειδὴ
 τόσα εἰσὶ τοῦ ὄρκου τὰ εἶδη, ὥστε μετὰ
 βίας δύναται τις ἐπαριθμῆσαι αὐτὰ, καὶ
 λαλῆσαι περὶ ἐνὸς ἐκάστου εἶδους, καθὼς

(ΠΡΑΞ. ΑΠΟΣΤ. ΤΟΜ. Β.)

πρέπει· τρίτον, ἐπειδὴ οὐ μόνον ἐσυνήθι-
 σαν, ἀλλὰ καὶ ἐνομοθέτησαν οἱ ἄνθρωποι
 τοὺς ὄρκους· καὶ ὅτι μὲν ἀναγκαῖον ἐστίν,
 ἵνα μάθωμεν, ἁμαρτία ἐστὶν ὁ ὄρκος, ἢ οὐ,
 ἵνα εἰς τὸ ἐξῆς ἢ παύσωμεν τοὺς ὄρκους,
 ἢ ἀκολουθῶμεν, ὀμνύοντες ἀφόβως, οὐδε-
 μιᾶς ἀποδείξεώς ἐστι χρεία, καθότι τὸ
 πράγμα ἐστὶ φανερόν. Ἐπιχειροῦμεν οὖν
 ἡμεῖς, ὅσον δυνάμεθα, ἀπαντῆσαι εἰς τὰς
 τῆς λύσεως δυσκολίας.

Ἡ παλαιὰ διαθήκη ἐπιβεβαιοῖ, ὅτι ὁ
 θεὸς ἐνομοθέτησεν, ἵνα ἐπὶ τῷ ὀνόματι
 αὐτοῦ ὀμνύωμεν· διότι εἰς μὲν τὸ Δευτερο-
 νόμιον ἀναγινώσκομεν ταῦτα· « Κύριον
Δευτ. 6.
 » τὸν θεόν σου φοβηθήσῃ, καὶ αὐτῷ μόνῳ
13.
 » λατρεύσεις, καὶ ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ
 » ὀμῆ »· εἰς δὲ τὸ βιβλίον τῆς Ἐξόδου
 βλέπομεν, ὅτι εἰς τὰς ἀμφιβόλους καὶ
 ἁμαρτύρους ὑποθέσεις ὤρισεν ὁ θεὸς φανερά,
 ἵνα ὁ ὄρκος διαλύῃ τὴν ἀμφιβολίαν· « Ἐὰν
ἐξ. 22.
 » δέ τις, λέγει, δῶ τῷ πλησίον ὑποζύγιον,
10. 11.
 » ἢ μόσχον, ἢ πρόβατον, ἢ πᾶν κτήνος
 » φυλάξαι, καὶ συντριβῆ, ἢ τελευτήσῃ, ἢ
 » αἰχμάλωτον γένηται, καὶ μηδεὶς γινῶ,

» ὄρκος ἔσται τοῦ θεοῦ ἀνὰ μέσον ἀμφο-
 » τέρων ». Τὰ αὐτὰ δὲ διδάσκουσι καὶ οἱ
 ἅγιοι τοῦ θεοῦ προφήται· ὁ μὲν προφήτης

Ἡσ. 45.23. « Ἐμοὶ κάμψει πᾶν γόνυ, καὶ ὁμῆται πᾶ-

Ἡσ. 65.
16.

» σα γλῶσσα τὸν θεόν »· ἔπειτα ἐπιβεβαίωθι,
 λέγων· « Οἱ ὀμνύοντες ἐπὶ τῆς γῆς, ὀμνύ-
 » ται τὸν θεόν τὸν ἀληθινόν »· ὁ δὲ προφη-
 τᾶναξ Δαβὶδ καὶ ἐπαίνου ἄξιον ἔκρινε τὸν
 ὀμνύοντα ἐπὶ τῷ θεῷ· « Καὶ ἐπαινεθήσεται,
 » εἶπε πᾶς ὁ ὀμνύων ἐπ' αὐτῷ ». Ὅσοι ταῦτα
 ἀκούουσιν, ἐκεῖνοι πείθονται, ὅτι ὁ ὄρκος
 οὐ μόνον οὐκ ἔστιν ἁμαρτία, ἀλλ' ἔστιν
 ἔργον ἐπαίνου ἄξιον, ὅπερ ἔστιν, ἀρετὴ.

Ψαλ. 62.
11.

Ἄλλ' ἐὰν ἀνοίξωμεν τὸ βιβλίον τῆς νέας
 Διαθήκης, ἀκούομεν ἐκεῖ τὸν μονογενῆ
 υἱὸν τοῦ θεοῦ προστάσσοντα καὶ λέγοντα·

Ματθ. 5.
34—37.

« Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, μὴ ὀμόσαι ὄλως· μήτε
 » ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅτι θρόνος ἐστὶ τοῦ θεοῦ·
 » μήτε ἐν τῇ γῆ, ὅτι ὑποπόδιόν ἐστι τῶν
 » ποδῶν αὐτοῦ· μήτε εἰς Ἱερουσόλυμα, ὅτι
 » πόλις ἐστὶ τοῦ μεγάλου βασιλέως· μήτε
 » ἐν τῇ κεφαλῇ σου ὀμόσης, ὅτι οὐ δύνασαι
 » μίαν τρίχα λευκὴν ἢ μέλαιναν ποιῆσαι·
 » ἔστω δὲ ὁ λόγος ὑμῶν, ναὶ, ναὶ, οὐ, οὐ· τὸ
 » δὲ περισσὸν τούτων ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστὶ »·
 τὰ αὐτὰ δὲ ἐπανέλαβε συντομώτερον ὁ
 ἀδελφός θεός Ἰακώβος· « Πρὸ πάντων δὲ,
 » εἶπεν, ἀδελφοί μου, μὴ ὀμνύετε μήτε τὸν
 » οὐρανὸν, μήτε τὴν γῆν, μήτε ἄλλον τι-
 » νὰ ὄρκον· ἦτω δὲ ὑμῶν τὸ ναὶ, ναὶ, καὶ
 » τὸ οὐ, οὐ, ἵνα μὴ εἰς ὑπόκρισιν πέσητε »·
 Ὅστις ταῦτα ἀναγινώσκει, ἐκεῖνος πείθεται,
 ὅτι πᾶς ὄρκος ἐστὶ παράβασις ἀποστολικῆς

Ἰακ. 5.
12.

καὶ δεσποτικῆς ἐντολῆς, καὶ ἐπομένως
 ἁμαρτία μεγάλη.

Ἄλλὰ τί ἐστὶ τοῦτο, λέγεις; ἀσύμφωνα,
 ἢ ὀρθότερον εἰπεῖν, ἐναντία ἀλλήλοις εἰσὶ τοῦ
 θεοῦ τὰ λόγια; Ὁ θεὸς διὰ μὲν τοῦ μωσαϊ-
 κοῦ νόμου ὤρισεν, ἵνα ὀμνύωμεν ἐπὶ τῷ ὀνό-
 ματι αὐτοῦ· διὰ δὲ τοῦ εὐαγγελίου ἐνομοθέ-
 τησεν, ἵνα ἀπέχωμεν ἀπὸ παντός ὄρκου· ταῦ-
 τα δὲ εἰσιν ἐναντία. Οὐδὲ ἐναντία οὐδὲ ἀσύμ-
 φωνά εἰσιν τοῦ θεοῦ τὰ προστάγματα· ἀλλ',
 ἐπειδὴ οἱ ὑπὸ τοῦ παλαιοῦ νόμου νομοθε-
 τούμενοι τότε Ἑβραῖοι ἦσαν πολλὰ παχυ-
 λοὶ καὶ σαρκικοὶ, ὡς γεγεννημένοι καὶ
 ἀνατεθραμμένοι μεταξύ τῶν δεισιδαιμονε-
 στάτων εἰδωλολατρῶν, ἤγουν τῶν Αἰγυ-
 πτίων, καὶ οὐκ ἠδύναντο χωρῆσαι τὰ
 περὶ τῆς τελειότητος νομοθετήματα, διὰ
 τοῦτο ὁ δοθεὶς εἰς αὐτοὺς νόμος ἦν ἀτελής·
 « Οὐδὲν γὰρ ἐτελείωσεν ὁ νόμος »· πρὸς δὲ Ἑβρ. 7.19.
 τοῖς ἄλλοις ἁμαρτήμασιν αὐτῶν καὶ τοῦτο
 ἔπραττον οἱ πανάθλιοι, ἤγουν ὠμνοῦν ἐπὶ
 τῷ ὀνόματι τῶν εἰδώλων, ὥσπερ ἂν εἰ τὰ
 εἰδῶλα ἦσαν θεοί· διὰ τοῦτο ὁ θεὸς ἤλεγ-
 χεν αὐτοὺς διὰ μὲν τοῦ προφήτου Ἱερε-
 μίου, λέγων· « οἱ υἱοὶ σου ἐγκατέλιπόν με, ἱερ. 5.7.
 » καὶ ὠμνοῦν ἐν τοῖς οὐκοῦσι θεοῖς »· διὰ δὲ
 τοῦ προφήτου Ἀμώς ἔτι ἐμφαντικώτερον·
 « Οἱ ὀμνύοντες, ἔλεγε, κατὰ τοῦ ἰλασμοῦ Ἀμ. 8.14.
 » Σαμαρείας, καὶ λέγοντες, ζῆ ὁ θεὸς σου
 » Δᾶν, καὶ ζῆ ὁ θεὸς σου Βηρσαβέε· καὶ πε-
 » σοῦνται, καὶ οὐ μὴ ἀναστῶσιν ἔτι »·
 Τοῦτο τὸ μέγα ἁμάρτημα, ἤγουν τὴν
 εἰδωλολατρείαν ἐμποδίσαι βουλόμενος ὁ θεός,
 καὶ γινώσκων, ὡς καρδιογνώστης, ὅτι, ἐὰν

τότε ἐνομοθέτει, ἵνα μηδὲ ὡς ὀμνύωσιν, οὐκ ἤκουον τὸ θεῖον αὐτοῦ πρόσταγμα, εἰθισμένοι ὄντες εἰς τοὺς ὄρκους, εὐσπλαγχνισθεὶς ἐπὶ τῇ ἀσθενείᾳ αὐτῶν, ἐκέλευσεν, ἵνα ἀφέντες τοὺς ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῶν εἰδώλων ὄρκους, ὀμνύωσιν ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ. « Καὶ ἔσται, εἶπεν, εἰ ἂν μαθόντες, » μάθωσι τὴν ὁδὸν τοῦ λαοῦ μου, τοῦ ὀμνύειν » τῷ ὀνόματί μου, ζῆ Κύριος, καθὼς ἐδίδαξαν τὸν λαόν μου ὀμνύειν τῇ Βάαλ, καὶ » οἰκοδομηθήσεται ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ μου ».

Ὅταν δὲ ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ θεοῦ ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον, οὐχ ἵνα καταλύσῃ, ἀλλ' ἵνα πληρώσῃ τὸν νόμον, τουτέστιν, ἵνα ἀνασθίβασῃ τὰ νομικὰ προσάγματα εἰς τὴν νομοθεσίαν τῆς τελειότητος, τότε εὐρών τοὺς μὲν ἐκ τοῦ γένους τῶν Ἑβραίων προπεπαιδωγῆμένους ὑπὸ τοῦ νόμου πρὸς τὴν ὑποδοχὴν τῆς τελειότητος, τοὺς δὲ ἐθνικοὺς φωτίσας τῇ δυνάμει τῆς θείας αὐτοῦ χάριτος, ἐδίδαξε τῆς τελειότητος τὰ μαθήματα. Καθὼς δὲ ἀνεσθίβασεν εἰς τὴν τελειότητα τὸν περὶ τῆς ἀποχῆς τοῦ φόνου νόμον, τὸ αἴτιον τοῦ φόνου ἐμποδίσας διὰ τούτων τῶν λόγων. « Ἐκούσατε, ὅτι ἐβρόβη τοῖς ἀρχαίοις· οὐ φονεύσεις, ὅς δ' ἂν φονεύσῃ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει· ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῆ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει »· ὁμοίως δὲ, καθὼς ὑψωσεν εἰς τὴν τελειότητα τὸν περὶ σωφροσύνης νόμον, ἐμποδίσας οὐ μόνον τὴν πράξιν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς σαρκικῆς ἀμαρτίας, καὶ εἰπὼν. « Ἐβρόβη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ μοιχεύσεις· ἐγὼ δὲ λέγω

» ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτήν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ »· οὕτως ἀνέδειξε τέλειον καὶ τὸν περὶ τοῦ ὄρκου νόμον.

« Πάλιν ἠκούσατε, εἶπεν, ὅτι ἐβρόβη τοῖς ἀρχαίοις· οὐκ ἐπιορκήσεις, ἀποδώσεις δὲ τῷ Κυρίῳ τοὺς ὄρκους σου· ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὀμόσαι ὄλως ». Ἐκοψε τὴν ρίζαν, ἵνα ἐξαφανίσῃ τοὺς κλάδους· ἐξώρισε τὸ αἴτιον, ἵνα παύσῃ τὰ ἀποτελέσματα· ἔφραξε τὴν θολερὰν πηγὴν, ἵνα ἐκλείψωσι τῆς ἀκαθαρσίας τὰνάματα. Ὅστις ποιῆ ὄρκους, ἐκεῖνος εὐκολα πίπτει εἰς τὰς ἐπιορκίας· ὅστις δὲ ἀπέχει παντελῶς ἀπὸ τῶν ὄρκων, ἐκεῖνος οὐδέποτε ἐπιορκεῖ.

Ἐκ τούτου πᾶς τις βλέπει, ὅτι τὰ λόγια τῶν θείων γραφῶν οὐκ εἰσὶν οὐδὲ ἐναντία ἀλλήλοις, οὐδὲ ἀσύμφωνα· ἀλλὰ τὰ μὲν τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου εἰσὶ παιδαγωγικὰ, τὰ δὲ τοῦ εὐαγγελικοῦ, τελειωτικά. Ἐποίησε δὲ ὁ θεὸς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἐκεῖνο, ὅπερ ποιῆ ὁ σοφὸς διδάσκαλος μετὰ τῶν ἑαυτοῦ μαθητῶν· πρῶτον δηλαδὴ διδάσκει αὐτοὺς τὰ εὐκολα, καὶ ὅσα δύναται ὁ νοῦς αὐτῶν χωρῆσαι· ἀφ' οὗ δὲ δι' αὐτῶν ἀκονήτῃ τὴν τούτων διάνοιαν, τότε διδάσκει αὐτοὺς τὰ δυσκολώτερα καὶ ὑψηλότερα μαθήματα· πρῶτον ὁ θεὸς ἐδίδαξε τοὺς ἀνθρώπους τὸν διὰ Μωσέως νόμον, ὅστις ἦν εὐκολοχώρητος καὶ εὐαπόδεκτος· ἔπειτα, ἀφ' οὗ δι' ἐκείνου καὶ διὰ τῆς θείας αὐτοῦ χάριτος προητοιμάσθη τὰς τούτων καρδίας, τότε παρέδωκεν αὐτοῖς τὴν διὰ τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ αὐτοῦ τελειοτάτην τοῦ εὐαγγελίου διδασκαλίαν.

Ὁρ. Χρυσ.
ὁμιλ. 16.
εἰς τὰς
Πράξ.

ἱερ. 12.
16.

Ματθ. 5.
17.

Γαλ. 3. 24.

Ματθ. 5.
21, 22.

Αὐτ. 27.
28.

Ἐπειδὴ οὖν, λέγεις, ὁ θεὸς διὰ τοῦ παλαιοῦ νόμου ἔδωκεν ἄδειαν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἵνα ποιῶσιν ὅρκους, ὁ ὅρκος οὐκ ἔστιν ἁμαρτία· διότι, ἐὰν ἐλογίζετο ἁμαρτία, οὐδέποτε ὁ θεὸς ἐπέτρεπεν, ἵνα ὀμνύωμεν. Ἀληθῶς συνεχώρησεν ὁ θεὸς τοὺς ὅρκους διὰ τὸν λόγον, ὃν εἶπομεν, πλὴν ἔθηκεν ὅρια, καὶ ἔβαλε κανόνας εἰς τὸν ὅρκον· ὅστις δὲ αὐτοὺς παραβαίνει, ἐκεῖνος ἁμαρτάνει βαρύντατα· πρῶτος ὅρος, ἵνα μηδεὶς ὀμνύῃ διὰ πράγματα εὐτελεῖ, καὶ οὐτιδανὰ, καὶ μάταια· « Οὐ λήψῃ τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ θεοῦ σου ἐπὶ ματαίῳ· οὐ γὰρ » μὴ καθάρισις Κύριος ὁ θεὸς σου τὸν » λαμβάνοντα τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ ματαίῳ »· δεῦτερος δὲ ὅρος ἐστίν, ἵνα μηδέποτε ποιήσωμεν ὅρκον, σκοπὸν ἔχοντες ἀδικῆσαι τὸν πλησίον· « Καὶ οὐκ ὀμείσθε » τῷ ὀνόματί μου ἐπὶ ἀδίκῳ, καὶ οὐ βεβή- » λώσετε τὸ ὄνομα τὸ ἅγιον τοῦ θεοῦ » ὑμῶν ». Οὐ μόνον δὲ τοὺς ὅρους ἐνομοθέτησεν ὁ θεός, οἵτινες ὅταν οὐ φυλάττωνται, ὁ ὅρκος ἐστίν ἁμαρτία, ἀλλὰ καὶ τὸν τύπον ἔγραψε τοῦ συγκεχωρημένου ὅρκου, ἡγουν αὐτὰ τὰ τοῦ ὅρκου λόγια, καὶ τοὺς τούτου κανόνας· « Καὶ ὁμόση, » εἶπε, ζῆ Κύριος, μετὰ ἀληθείας ἐν κρίσει » καὶ δικαιοσύνη »· ὅταν ποιῆς, λέγει, ὅρκον, λέγε ταῦτα τὰ λόγια « ζῆ Κύριος »· ὁ δὲ ὅρκος σου ἔστω ἀληθινός, διακριτικός, καὶ δίκαιος· ὅταν ὀμνύῃς, ὅτι οὐδὲ εἶδες, οὐδὲ γνωρίζεις ἐκεῖνο, ὅπερ καὶ εἶδες, καὶ γνωρίζεις, τότε ὁ ὅρκος σου οὐκ ἔστιν ἀληθινός, ἀλλὰ ψευδής, ὅπερ ἐστὶ, ψευδο-

κία· τοιοῦτος ἦν ὁ ὅρκος τοῦ Πέτρου ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ ἀρχιερέως· διότι ὁ Πέτρος καὶ εἶδε, καὶ ἐγνώριζε τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν, πλὴν ὠμοσε, λέγων· « Οὐκ οἶδα τὸν ἄν- » θρωπον »· ὁμοίως καὶ ὅταν μεθ' ὅρκου ὑπόσχεσαι, ἵνα φυλάξῃς τὰ ὑποσχεθέντα, ἔπειτα οὐ φυλάττης αὐτὰ, ἀλλ' ἀθετῆς τὴν ἔνορκον ὑπόσχεσίν σου, ὁ ὅρκος σου τότε οὐκ ἔστιν ἀληθινός, ἀλλὰ ψευδής, καὶ λέγεται ἐπιπορκία· τοιοῦτος ἦν ὁ ὅρκος τοῦ Σεδεκίου, ὅστις μεθ' ὅρκου ὑπεσχέθη πει- » σοσύνην εἰς τὸν βασιλέα Ναβουχοδονόσορ, ἔπειτα ἀθετήσας τὸν ὅρκον, ἀπεστάτησεν ἀπ' αὐτοῦ· Ὅταν δὲ ποιῆς ὅρκον, μὴ διακρίνων, δυνατὰ εἰσιν ἢ ἀδύνατα, εὐκολα ἢ δύσκολα, βέβαια ἢ ἀβέβαια, ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν σου ἢ ὑπὸ ἄλλων ἐξουσίαν, ὅσα ὀμνύεις, τότε ὁ ὅρκος σου οὐκ ἔστιν· « Ἐν » κρίσει », ἀλλ' ἔστιν ἀδιάκριτος καὶ παράλογος· τοιοῦτος ἦν ὁ ὅρκος τοῦ Σαούλ, ὅστις ἐνόρκως ὑπεσχέθη ἔργον πολλὰ δύσκολον, καὶ μὴ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ, διότι ὑπεσχέθη, ἵνα νηστεύσῃ ὅλος ὁ στρατὸς δέκα χιλιάδων ἀνθρώπων ὅλην τὴν ἡμέραν· τοιοῦτος ἀδιάκριτος καὶ ὁ ὅρκος τοῦ Ἡρώδου, ὅστις « Μεθ' ὅρκου ὠμολόγησε » δοῦναι τῇ Ἡρωδιάδι » ὅτι ἂν ζητήσῃ παρ' αὐτοῦ, ἔπειτα, ἵνα φυλάξῃ τὸν ὅρκον, « Ἀ- » πεκεφάλισε τὸν Ἰωάννην τὸν βαπτιστὴν »· Ἄδικός ἐστιν ὁ ὅρκος, ὅταν ὀμνύωμεν, ἵνα βλάψωμεν τὸν πλησίον· τοιοῦτος ἦν ὁ ὅρκος ἐκείνων τῶν Ἰουδαίων, οἵτινες μετὰ ἀναθέματος ὠμοσαν, « Μήτε φαγεῖν, μήτε » πειεῖν, ἕως οὗ ἀποκτείνωσι τὸν Παῦλον ».

Ἐξ. 20. 7.

Λευϊτ. 19. 12.

Ἱερ. 4. 2.

Ματθ. 26. 72.

2. Παρ. 38. 13.

1. Βατ. 14. 28.

Ματθ. 14. 7.

Αὐτ. 10.

Πρ. 23. 12.

17. 4. 2. Τί λέγετε, ὅσοι συχνάκις ὀμνύετε; ἄρά γε ὀμνύοντες, φυλάττετε τὸν τύπον τοῦ ὄρκου, ἤγουν τὸ, « Ζῆ Κύριος », ἢ προφέρετε ἄλλα λόγια φρικτὰ καὶ φοβερά, τὸν θεὸν ἐπικαλούμενοι, καὶ τοὺς ἀγγέλους, καὶ τοὺς ἁγίους ὡς μάρτυρας τῶν λεγομένων; ἄρά γε προσέχετε, ἵνα μὴ ποιῆτε ὄρκους διὰ πράγματα οὐτιδανὰ καὶ μάταια, καὶ χωρὶς τινος ἀνάγκης, ἢ ὀμνύετε καὶ διὰ ἓνα ὄβολόν, καὶ διὰ ἓν μῆλον, καὶ διὰ ἓν λάχανον; ὁ ὄρκος ὑμῶν βεβαιῶ τὴν ἀλήθειαν, ἢ ἐπιστηρίζει τὸ ψεῦδος; ποιεῖτε ὄρκον μετὰ σκέψεως καὶ διακρίσεως, ἢ ὀμνύετε ἀπερισκέπτως καὶ ἀδιακρίτως; ὁ ὄρκος ὑμῶν γίνεται διὰ πράγματα δίκαια, πρέποντα, ὠφέλιμα, ἢ διὰ πράγματα ἀδίκαια, καὶ ἄπρεπα, καὶ ἐπιβλαβῆ; Τόσον δύσκολόν ἐστιν, ἵνα φυλάξωμεν πάντας τοὺς ὄρκους καὶ κανόνας τοῦ ὄρκου, μάλιστα, ὅταν συχνάκις ὀμνύωμεν, ὥστε οὐδὲ ὧς σφάλλει, ὅστις ἀποφασίσει, ὅτι ἐστὶν ἀδύνατον.

Ἄλλ' ὑπόθεσις, λέγεις, ὅτι ἐγὼ καὶ τὸν τύπον τοῦ ὄρκου ἐφύλαξα, καὶ οὐδὲ ἐπὶ ματαίῳ, οὐδὲ ἐπὶ ἀδίκῳ, ἀλλὰ μετὰ ἀληθείας ἐν κρίσει καὶ δικαιοσύνῃ ἐποίησα ὄρκον· ἄρά γε ἁμαρτάνω, καὶ ὅταν ποιῶ τοιοῦτον ὄρκον; Πρὸ τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος ὁ τοιοῦτος ὄρκος ἐλογίζετο ἔργον ἐπαινετὸν κατὰ τὸ, « Καὶ ἐπαινεθήσεται » πᾶς ὁ ὀμνύων ἐν αὐτῷ· μετὰ δὲ τὴν εὐαγγελικὴν νομοθεσίαν κρίνεται παράβασις διὰ τὸ πρόσταγμα τοῦ Κυρίου· « Ἐγὼ » δὲ λέγω ὑμῖν, μὴ ὀμόσαι ὅλως ». Τοιαύτην

δὲ παράβασιν ποιεῖς, ὅταν προφέρῃς τοιοῦτον ὄρκον, ὅποιαν καὶ ὅταν ὀργίζῃσαι κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ σου ματαίως, καὶ ὅταν βλέπῃς γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, καὶ ὅταν οὐ στρέφῃς τὴν ἀριστεράν σου πρὸς τὸν ῥαπίζοντα τὴν δεξιάν σου. Διὰ τί δὲ τοῦτο; διότι, ὅταν ὁ θεάνθρωπος ἀναπληρώσας τὸ ἀτελὲς τῶν νομικῶν διαταγμάτων, ἐδίδαξε τὰ τελειότερα μαθήματα, τότε μεταξὺ τῶν τελειότερων παραγγελμάτων συνέταξε καὶ τὸ περὶ τοῦ ὄρκου πρόσταγμα, εἰπὼν· « Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, μὴ ὀμόσαι » ὅλως ».

Ἄλλ' ἀπαντᾷς, λέγων τὸ, « Μὴ ὀμόσαι » ὅλως », ἐστὶν ἀδύνατον, οὐ μόνον διὰ τὴν συνήθειαν, ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς τῶν ἀνθρώπων νόμους, ἐξ ὧν ἀκολουθεῖ ἡ ἀνάγκη· ἐὰν μὴ ποιήσω ὄρκον, οὐ πιστεύουσιν προστάσει δὲ ὁ κριτῆς ἢ ὁ ἄρχων· ποίησον, λέγει, ὄρκον· Πῶς οὖν δύναμαι τότε « Μὴ » ὀμόσαι ὅλως; Τοῦτο οὖν μόνον ποιεῖ ἀφευκτον τὸν ὄρκον, ἢ ἀνάγκη. Ἄκουσον, τί λέγει περὶ τῆς ἀνάγκης τῶν ὄρκων ὁ ἐπουράνιος διδάσκαλος, ὁ θεὸς, λέγω, Χρυσόστομος· οὐκ ἐστὶ πρέπον, ἵνα προβάλλῃς ἀνάγκην, ὅπου παραβαίνεται νόμος· διότι μία ἐστὶν ἡ ἀπαραίτητος ἀνάγκη, ἵνα δηλονότι μὴ παροργίσῃς τὸν θεόν· πλὴν ἐκεῖνα τελευταῖον λέγω· περίκοψαι τοὺς περιττοὺς ὄρκους, ὅσους ποιεῖς ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε, καὶ χωρὶς τινος ἀνάγκης, ὅσους ποιεῖς ἐν τῷ οἴκῳ σου, ὅσους ἐν τῇ συναναστροφῇ τῶν φίλων σου, ὅσους ἐν ταῖς ὑποθέσεσι τῶν δούλων σου· ἐὰν τούτους τοὺς ὄρκους ἀπο-

Ἐκ. 62.
11.

Ματθ. 5.
34.

κόψης, εἰς τὸ ἐξῆς περὶ ἐκείνων, ἤγουν περὶ τῶν ἐξ ἀνάγκης γινομένων, οὐδεμίαν χρεῖαν ἔχεις τῆς ἐμῆς διδασκαλίας· διότι τὸ στόμα ἐκείνου, ὅστις ἐμελέτησε τὸν φόβον καὶ τὴν φυγὴν τῶν ὀρκων, οὐδὲ ἐὰν μυριάκις ἀναγκασθῆ, οὐδόλως στέρξει περιπεσεῖν εἰς ἐκείνην τοῦ ὀρκου τὴν συνήθειαν. Ἴδου αὐτολεξεῖ αὐτὰ τοῦ ἀγίου διδασκάλου τὰ λόγια· « Ὅπου παραβαίνε-
 » ται νόμος, ἀνάγκης μεμνησθαι οὐ χρή·
 » μία γὰρ ἐστὶν ἀνάγκη ἀπαραίτητος, τὸ
 » μὴ προσκροῦσαι θεῷ· πλὴν ἐκεῖνα λέγω
 » πῶς· τοὺς περιττοὺς περικόψωμεν ὀρκους,
 » τοὺς ἀπλῶς καὶ χωρὶς ἀνάγκης, τοὺς
 » ἐπὶ τῆς οἰκίας, τοὺς ἐπὶ τῶν φίλων, τοὺς
 » ἐπὶ τῶν οἰκετῶν· καὶ τούτους ἀνέλθης, ἐν
 » ἐκείνοις ἐμοῦ οὐδὲν δεῆσῃ λοιπόν· αὐτὸ
 » γὰρ τὸ στόμα μελετήσαν δεδοικέναι καὶ
 » φεύγειν τοὺς ὀρκους, οὐδ' ἂν μυριάκις ἀ-
 » ναγκάσῃ τις, καταδέξεται λοιπόν εἰς ἐ-
 » κείνην ἐμπεσεῖν τὴν συνήθειαν ».

Καλῆ, λέγεις, ἡ διδασκαλία αὕτη· ἔσω δὲ ὅτι καὶ ἡ προαίρεσις θέλει, καὶ τὸ στόμα συνηθεῖ τὴν τελείαν ἀποχὴν τῶν ὀρκων· ἀλλ' ὅταν οἱ πολιτικοὶ νόμοι καὶ ὁ κριτῆς ἀναγκάζῃ, ἵνα ποιήσω ὀρκον, τότε τί ποιητέον; Μετὰ τὴν διδασκαλίαν τοιοῦτου σοφοῦ καὶ ἀγιωτάτου ἀνδρός, ὁποῖός ἐστιν ὁ Χρυσόμομος, τί δύναμαι ἐγὼ συμβουλευσαί; Οἱ τῶν ἱερῶν κανόνων ἐρμηνευταὶ παρετήρησαν, πρῶτον μὲν, ὅτι οἱ κανόνες ἐπιτιμοῦσι τοὺς ποιῶντας ἑλληνικοὺς ὀρκους, καὶ τοὺς ποιῶντας ὀρκους γελοιώδεις, ἢ ὀρκους πρὸς τὸ κακοποιῆσαι, ὁμοίως καὶ τοὺς ἐπιορ-

κοῦντας· κατὰ δὲ τῶν ὀμνούντων ὀρκον νόμιμον καὶ ἀληθῆ καὶ δίκαιον, οὐδὲν ἐπιτίμιον διορίζουσι. Δεύτερον δὲ, ὅτι τὸ, « Μὴ ὀμόσαι » ὅλως » καὶ τὸ, « πώλησόν σου τὰ ὑπάρ-
 » χοντα καὶ δός πτωχοῖς »· καὶ τὸ, « ὅσιν σε
 » ῥαπίσῃ ἐπὶ τὴν δεξιάν σου σιαγόνα, ἑρέ-
 » ψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην », εἰσὶν ὅμοια καὶ ἰσόρροπα· ἐπειδὴ δὲ ταῦτά εἰσιν ἔργα τῶν τελείων, τελειότητος ἔργον ἐστὶ καὶ τὸ, « Μὴ ὀμόσαι ὅλως »· ὅθεν, καθὼς ὅστις μὲν φυλάττει ἐκεῖνα, ἀναβαίνει εἰς τὸ ὕψος τῆς τελειότητος, ὁ δὲ μὴ φυλάττων αὐτὰ, μένει μὲν ἀτελής, οὐχὶ δὲ ὅμως καὶ κολάσει ὑπόδικος· οὕτως οἱ μὲν μηδέποτε ὀμνύοντες, εἰς τῆς ἀρετῆς τὴν τελειότητα ἐπιβλέπουσιν· οἱ δὲ ποιῶντες ὀρκον νόμιμον, ἤγουν ἀληθινὸν καὶ διακριτικὸν καὶ δίκαιον καὶ ἀπαράβατον, καὶ μὴ ἀναβαίνουσιν εἰς τοὺς ὑψηλοὺς τῆς τελειότητος βαθμοὺς, οὐκ εἰσὶν ὅμως καταδίκης ἄξιοι. Τρίτον δὲ, ὅτι οἱ ὀρθόδοξοι βασιλεῖς οὐχ ἀπλῶς, καὶ ὡς ἔτυχεν, ἐνομοθέτησαν τὴν τελεσιουργίαν τοῦ ὀρκου, ἀλλὰ σκοπὸν ἔχοντες ἐμποδίσαι τὴν ἀδικίαν τῶν δολερῶν καὶ ψευδομένων ἀνθρώπων. Ταῦτα παρατηρήσαντες οἱ τῶν ἱερῶν κανόνων ἐξηγηταὶ, εἶπον· « Οὐχὶ πᾶς ὀρκος ἐννομός τε
 » καὶ παράνομος κακωλυμένος ἐστίν, ἀλλ'
 » ὁ παράνομος καὶ ἀπαίδευτος ».

Ἐκ τούτων ἀκολουθεῖ, ὅτι ἀξιωμακάριστοι μὲν εἰσὶν ὅσοι οὐδέποτε ὀμνύουσι τοῦ θεοῦ τὸ ὄνομα, οὐδὲ ἄλλον τινα ὀρκον· συγγνωστοὶ δὲ ὅσοι ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτασσόμενοι, ὀμνύουσι, πλὴν μετὰ

Χρυσ. Α.
28.
Περὶ ὀρκου.

Ματθ. 5.
34.
Ματθ. 19.
21.
Ματθ. 5.
39.

Βασ. Καν.
81. Συν.
Γρου. 64.
Βασ. Καν.
28. καὶ
29.

Βασ. εἰς
τὸν 28 καὶ
29 Καν.
τοῦ Βασ.

Ρωμ. 13.
1.

Ἰερ. 4. 2. ἀληθείας ἐν κρίσει καὶ δικαιοσύνη, ἀπαράβατον δὲ φυλάττουσι τὸν ὄρκον· πανάθλιοι δὲ ὅσοι ἢ δι' ἀνοησίαν καὶ κακὴν συνήθειαν, ἢ διὰ πράγματα μάταια, ἢ διὰ βλάβην τοῦ πλησίον ὀμνύουσι τοῦ ὑψίστου θεοῦ τὸ ὄνομα, μηδὲως στοχαζόμενοι, ὅτι, ὅταν ὀμνύωσιν, ἐπικαλοῦνται μάρτυρα καὶ διεκδικητὴν τῶν ὑπ' αὐτῶν τότε λεγομένων τὸν παντοκράτορα καὶ παντοδύναμον δημιουργὸν τῆς κτίσεως, ὃν φρίττουσι πᾶσαι αἱ ἐπουράνιοι τῶν ἀγγέλων δυνάμεις, καὶ τρέμουσι πᾶσαι αἱ καταχθόνιοι τῶν δαιμόνων φάλαγγες, καὶ εἰς ὃν ὑπακούει πάντα τὰ ὀρατὰ καὶ ἀόρατα κτίσματα.

Ἐξ. 20. 7. Οὐαὶ εἰς τοὺς ὀμνύοντας ἐπὶ ματαίῳ, διότι αὐτοὶ οὐ καθαρίζονται ἀπὸ τοῦ ῥύπου τῆς ἀμαρτίας αὐτῶν· οὐαὶ εἰς τοὺς ὀμνύοντας ἐπὶ ἀδίκῳ, διότι αὐτοὶ ὡς βέβηλον καὶ περιπεφρονημένον λογίζονται τὸ φοβερόν τοῦ θεοῦ ὄνομα· οὐαὶ εἰς τοὺς πολυὲς ὄρκους, διότι ἡ πολυορκία πληροῖ αὐτοὺς πολλῆς ἀνομίας, οὐκ ἐκλείπει δὲ ἀπὸ τοῦ οἴκου αὐτῶν τιμωρία· « Ἄνθρωπος πολυὲς ὄρκους ὀμνύων, ἡ στήσεται ἀνομίας, καὶ οὐκ ἀποστήσεται ἀπὸ τοῦ οἴκου αὐτοῦ μάστιξ ». Ἐφανέρωσε δὲ ὁ προφήτης Ζαχαρίας, ποία ἐστὶν ἡ κατὰ τῶν ἐπιόρκων τιμωρία· « Ἐγὼ ὄρω, » εἶπε, δρέπανον πετόμενον, μήκους πήχεων » εἴκοσι, καὶ πλάτους πήχεων δέκα ». Ἀκούεις; δρέπανον, διότι ἡ τιμωρία ἐστὶν ἀφευκτος· « πετόμενον », διότι προφθάνει ταχύτατα μακρὸν καὶ πλατὺ, διότι ἐφαπλοῦται οὐ μόνον εἰς τὸν ἐπιόρκον, ἀλλὰ καὶ εἰς πάντα τὸν οἶκον αὐτοῦ· πρᾶγμα

φοβερόν ἐστὶ τὸ δρέπανον, διότι τοῦτό ἐστι κατάρρα, εἶπεν ὁ θεὸς εἰς τὸν προφήτην, πεμπομένη εἰς πᾶσαν τὴν γῆν· « Αὕτη ἡ » ἀρὰ, ἡ ἐκπορευομένη ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς· ὑπὸ τούτου δὲ τοῦ δρεπανοῦ παιδεύεται ἕως θανάτου πᾶς κλέπτῃς, καὶ πᾶς ἐπιόρκος· « Διότι πᾶς ὁ » κλέπτῃς ἐκ τούτου ἕως θανάτου ἐκδικηθήσεται, καὶ πᾶς ὁ ἐπιόρκος ἐκ τούτου ἐκδικηθήσεται. Καὶ ἐξοίσω αὐτὸ, ἡγουν τὸ δρέπανον, λέγει Κύριος παντοκράτωρ, καὶ εἰσελεύσεται εἰς τὸν οἶκον τοῦ κλέπτου, καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ ὀμνύοντος τῷ ὀνόματί μου ἐπὶ ψεύδει, καὶ καταλύσει ἐν μέσῳ τοῦ οἴκου αὐτοῦ, καὶ συντελέσει αὐτὸν, καὶ τὰ ξύλα αὐτοῦ, καὶ τοὺς λίθους αὐτοῦ ».

Τίς ἀκούων ταῦτα, οὐ φρίττει καὶ τρέμει ἀπὸ προσώπου τῆς ἐκδικήσεως τοῦ παντοκράτορος θεοῦ; διὰ τί, ἀδελφοί, ὑποβάλλομεν ἑαυτοὺς εἰς ταύτην τὴν φοβερὰν καταδίκην; ποίαν ἡδονὴν προξενεῖ ὁ ὄρκος; οὐδεμίαν· ποία ἡ ἐκ τοῦ ὄρκου ὠφέλεια; ἡ βεβαίωσις τῶν ὑπὸ σοῦ λεγομένων; ἀλλ' ὅσον εὐκολώτερα καὶ συχνότερα ὀμνύεις, τόσο ὀλιγώτερον πιστεύουσιν εἰς τοὺς ὄρκους σου οἱ τούτους ἀκούοντες· διότι ἐκ τούτου ὑποπτέονται, ὅτι οὐκ ἐστὶ φόβος θεοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ σου· ὁ δὲ πολυὲς ὄρκος εὐκολώτατα γίνεται ἐπιόρκος. Τίς δὲ οὐ φρίττει τῆς ἐπιορκίας τὴν τιμωρίαν; φύγε τὴν πολυορκίαν, ἵνα μὴ καταποντισθῇς εἰς τῆς ἐπιορκίας τὸ φοβερόν ἀμάρτημα· τοῦτο καὶ δυνατόν ἐστι, καὶ εὐκολόν,

Αἰτ. 3.

Αὐτ. 4.

Ἐξ. 20.

Αἰτ. 19.
12.

Ἐξ. 23.
11.

Ζαχ. 5. 2.

καὶ ἄκοπον, καὶ ἀδάπανον· φύγε τὴν πολυορκίαν, ἵνα φύγῃς καὶ τοὺς ψευδεῖς, καὶ τοὺς ματαίους, καὶ τοὺς ἀδίκους, καὶ τοὺς παραλόγους καὶ ἀδιακρίτους ὅρκους·

Σειρ. 23.9. « Ὁρκῶ μὴ ἐθίσης τὸ στόμα σου, καὶ ὀνομασίᾳ τοῦ ἁγίου μὴ συνεθισθῆς »·
Ἐὰν ταύτην τὴν συμβουλὴν φυλάξῃς,

ἥτις οὐδενὸς ἄλλου χρεῖαν ἔχει, εἰμὴ προσοχῆς, παντὸς ἀνόμου ὅρκου σεαυτὸν ἀπαλλάξεις, καὶ τῆς ἐπιορκίας σεαυτὸν ἐλευθερώσεις, καὶ τῆς δι' αὐτὴν φοβεραῖς τιμωρίας ἀνεπηρέαστον διατηρήσει σε Κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

